

Тема 6. ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ПОСЛУГИ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

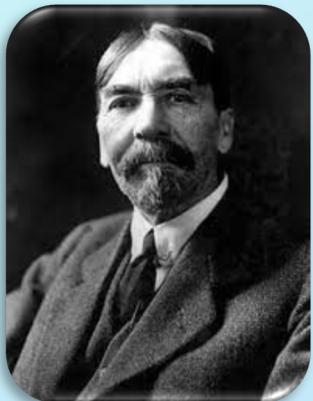
Науковці про інформаційну та інтелектуальну економіку

Німецький філософ Освальд Шпенглер (1880-1936) проголосив закат індустріальної цивілізації.

Австрійський економіст Колін Кларк (1905-1989) розглянув наступ суспільства інформації та послуг, нову економіку з новими технологіями.

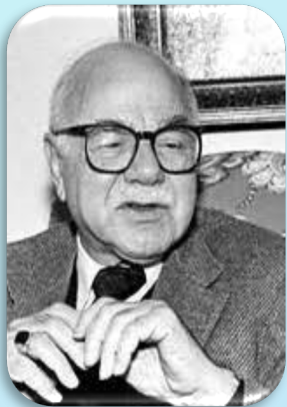
Американський економіст Торстейн Веблен (1857-1929) довів, що наука, техніка і технологія є джерелами трансформаційних змін у суспільстві; технології відіграють також значну роль у розвитку прав власності.

Американський економіст Уолт Уїтмен Ростоу обґрунтував 5 стадій економічного зростання з точки зору динаміки технологій.

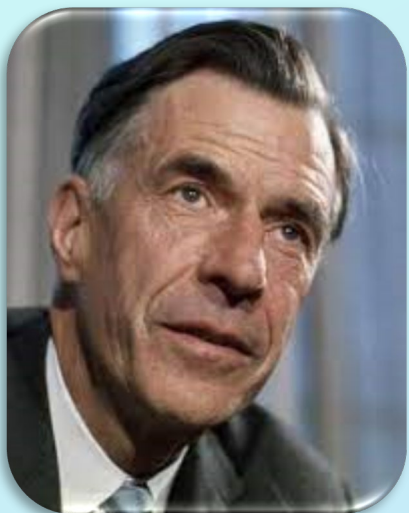
Австрійський і американський економіст Фріц Махлуп (1902-1983) ввів до наукового обігу категорію «економіка знань». Відніс до нового сектора економіки освіту, наукові дослідження, ЗМІ, інформаційну техніку та інтелектуальні послуги.

Американський економіст Д. Белл розробив теорію постіндустріального розвитку та «економіки знань».

Американський філософ і соціолог Елвін Тоффлер відобразив історію у вигляді «трьох хвиль цивілізації», які послідовно змінюють одна одну: аграрна, індустріальна, інформаційна (нові знання перетворюються на замітники традиційних ресурсів і прискорюють час).

Американський економіст Джон Кеннет Гелбрейт виступив за державне регулювання НТП, планування та сприяння розвитку науки та освіти на державному рівні.

Великий внесок у дослідження впливу інформації та невизначеності на функціонування ринку внесли науковці Дж. Акерлоф, С. Гроссман, Ф. Найт, М. Спенс, Дж. Стиглиц, Ф. Хайек, Д. Хикс, К. Эрроу та інші.

Інформаційна економіка – це сучасна стадія цивілізаційного та соціально-економічного розвитку, для якої характерні домінування творчої (інтелектуальної) праці та інформаційних продуктів і яка здатна до творчої еволюції та самовдосконалення.

Сегменти інформаційної економіки

ділова інформація (економіко-статистична інформація, комерційна інформація про компанії, біржова та фінансова інформація, підготовка джерел інформації, консультування по різних проблемах інформаційної індустрії тощо)

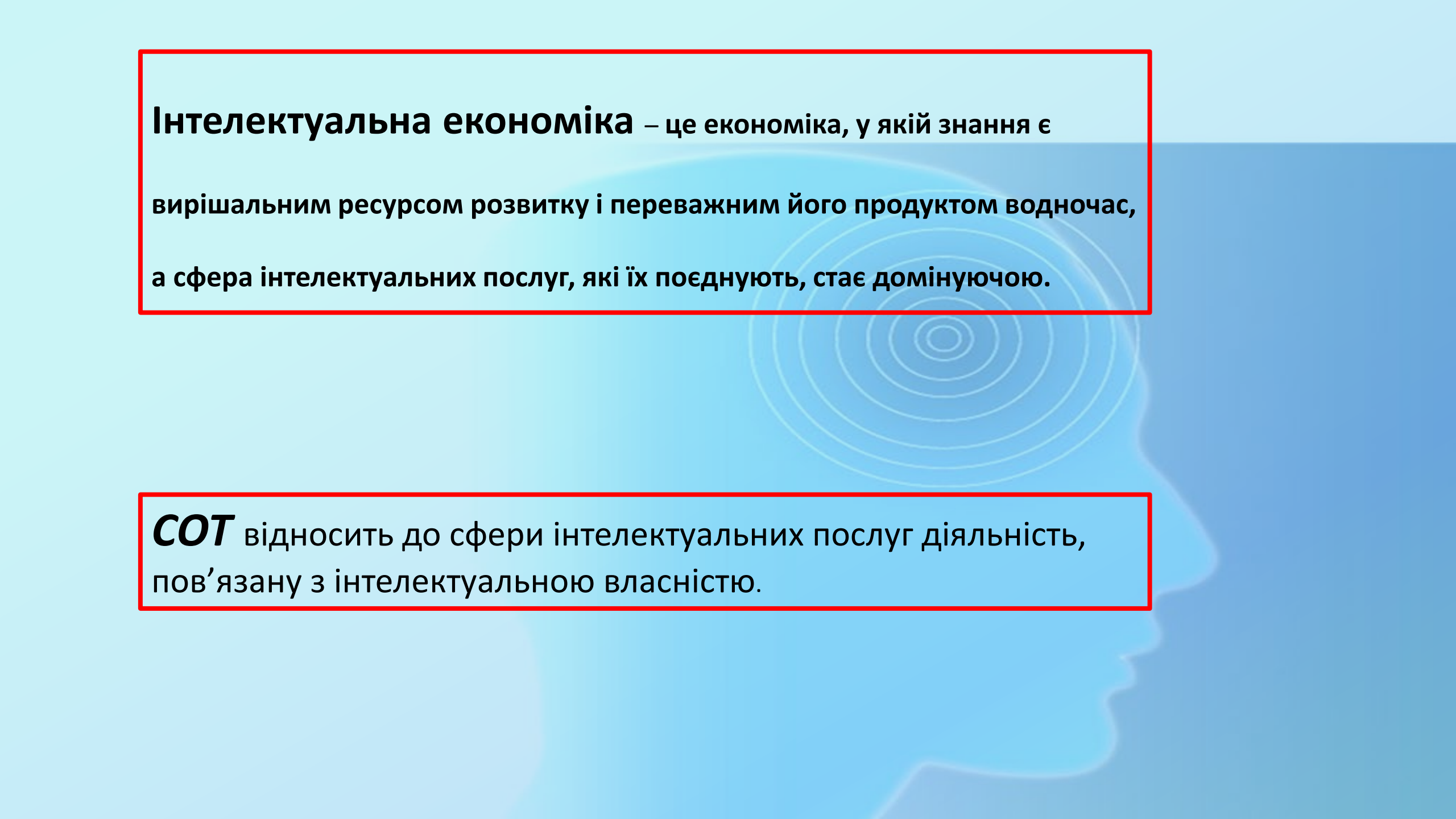
інформація для фахівців (професійна, науково-технічна інформація, доступ до першоджерел тощо)

споживча інформація (новини та література, інформація про роботу установ, розклади, реклама, розважальна інформація тощо)

освітні послуги (традиційна освіта, дистанційна освіта)

електронні угоди (електронна комерція, системи електронних банківських операцій, електронні платежі тощо)

інформаційно-комунікаційні послуги - найбільша зайнятість, найбільші доходи. Здатний забезпечити конкурентоспроможність бізнесу і національної економіки

Інтелектуальна економіка – це економіка, у якій знання є вирішальним ресурсом розвитку і переважним його продуктом водночас, а сфера інтелектуальних послуг, які їх поєднують, стає домінуючою.

COT відносить до сфери інтелектуальних послуг діяльність, пов'язану з інтелектуальною власністю.

Основні риси інтелектуальної економіки:

- дематеріалізація ринку;
- втрата національним багатством свого матеріального субстрату;
- часткове подолання проблеми обмеженості ресурсів за рахунок інтелектуальних активів і водночас поява нових дефіцитів – часу та інформації;
- значущість фактору невизначеності;
- віртуалізація економічних відносин,
- розриви між конкурентоспроможністю локальних економік на світовому ринку;
- вплив технологій на формування умов праці і безробіття (механічна ліквідація окремих сегментів
- кардинальні зміни у напрямках соціально-економічного прогресу з появою інтелектуальної економіки, серед яких найбільш визначальними є наступні (таблиця):

Порівняльна характеристика бізнес-процесів старої і нової економіки

	Стара індустріальна економіка	Інтелектуальна економіка
	Р И Н К И	
Зміни ринків	Повільні	Швидкі
Життєвий цикл товарів	Довгий	Короткий
Головні рушійні сили економіки	Великі промислові компанії	Інноваційні, венчурні фірми
Характер конкуренції	Локальний,	Глобальний
Принцип конкуренції	Великий поїдає малого	Швидкий поїдає повільного
	Ф І Р М И	
Характер розвитку	Стабільність	Управління змінами
Організація виробництва	Масове виробництво	Невеличке і гнучке виробництво
Ключовий фактор виробництва	Капітал	Знання, інновації, інформація
Ключовий фактор розвитку технологій	Автоматизація і механізація	Інформаційні та комунікаційні технології, on-line бізнес
Головні джерела конкурентних переваг	Доступ до сировини, дешева робоча сила і оборотний капітал	Управління якістю з урахуванням вимог споживачів, вивчення ринку
Дефіцит ресурсів	Фінансовий капітал	Людський капітал
Організаційні структури	Ієрархічні, бюрократичні	Мережеві
Вимоги до освіти	Кваліфікація або вчений ступінь	Безперервне навчання
Сприйняття працівників	Витрати	Інвестиції
Відносини між керівництвом і підлеглими	Ієрархія, конфронтація	Робота в команді, співпраця

Мережева економіка – це сумісна господарська діяльність різних суб'єктів, яка базується на прямих, горизонтальних і тривалих зв'язках в інформаційному середовищі мережі Інтернет

Основа мережевої економіки — [мережеві організації](#)

Велика кількість продавців, покупців, замовників, партнерів, конкурентів.
Між ними існують віртуальні відносини

Корисність блага зростає із збільшенням числа користувачів, що забезпечує суттєву економію на масштабі виробництва (проявляється не тільки у традиційному розумінні, з боку пропозиції, але й з боку попиту)

Є базисом для електронного бізнесу та його головної складової – електронної комерції

Охоплює мережеву інформаційну інфраструктуру, різні мережеві управлінські структури, зокрема інститути державної влади

На відміну від індустріальної економіки, яка є за обсягом національною, мережева економіка є глобальною

Риси мережевої економіки

Інформаційна послуга – це отримання (створення) та надання у розпорядження користувача інформаційних продуктів.

Види інформаційних послуг: традиційні послуги, пов'язані з обробкою, розподілом і передачею інформації; науково-інформаційні, високотехнологічні послуги, ІКТ-послуги

Інтелектуальна послуга – цілеспрямована інтелектуальна, професійна, розумова, духовна й творча діяльність фахівців різного напрямку, втілена у відкриттях, винаходах, патентах, наукових звітах і доповідях, проектах, раціоналізаторських пропозиціях, добутках літератури, мистецтва, музики та ін

Види інтелектуальних послуг

Загальні риси інформаційних та інтелектуальних послуг

У змісту послуг присутня інформаційна складова

обидві послуги невіддільні від людини

Обидві знецінюються у часі та, на відміну від матеріальних, зношуються лише морально

Дуже складно піддаються стандартизації через суттєву індивідуалізацію потреб споживача

Результати обох видів послуг є не тільки *кінцевим*, але й *проміжним* продуктом

Інформаційні ресурси – це весь наявний обсяг інформації в економічній системі, зафіксований на матеріальних носіях і призначений для суспільного використання; сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо).

Інтелектуальні ресурси – сукупність явних та неявних знань, а також їх носіїв – висококваліфікованих працівників. Це знаннєві ресурси, які є пріоритетними факторами нематеріального виробництва.

На відміну від факторів виробництва в індустріальній системі, інформаційні та інтелектуальні ресурси нагромаджуються безмежно і залишаються одночасно доступними для багатьох людей.

Зайнятість в інтелектуально-інформаційному виробництві дає можливість претендувати на своєрідну інтелектуальну ренту, тобто на частину створеного продукту за допомогою використання знань і навичок працюючих.

Різниця між інформаційними та інтелектуальними послугами:

Основний компонент інформаційної послуги - інформація як така, вона часто не пов'язана з передачею знання. Основний компонент інтелектуальної послуги - знання, загальні та спеціальні неявні знання. Вони впливають на ринкову вартість послуг як економічний ресурс.

Інформація може бути відчужена від їх творців. Знання, навпаки, втілене у людині: вона є носієм загальних та спеціальних неявних знань.

Надавачами інтелектуальних послуг є люди. Якість їх праці залежить від професійних характеристик. Надавачами інформаційних послуг є і певні люди (діячі культури, науки, освіти, інженерно-технічна інтелігенція), і організації, що тиражують інформацію – ТВ, Інтернет, мас-медіа, засоби масової комунікації.

Результат інтелектуальної послуги (інтелектуальний продукт) не завжди може тиражуватися. Інформаційній послугі, навпаки, притаманні властивості мережевих благ – копіювання, тиражування продукту. Інформація може перебувати одночасно у різних частинах простору.

Високотехнологічні інформаційні послуги, на відміну від традиційних, водночас є інтелектуальними, пов'язаними з осмисленням, продукуванням і передачею знання, створенням нового знання!!!

Консультаційні послуги - це послуги, які надаються незалежними та професійними спеціалістами (консультантом або цілою групою) з метою допомоги керівнику організації у діагностиці, аналізі та практичному розв'язанні управлінських і виробничих проблем.

Особливості консультаційних послуг: вони поєднують інтелектуальну та інформаційну складову.

Чому вони є інтелектуальними? Тому що передбачають передачу знань. Надавачі є професіоналами, з доброю освітою, їх праця – це розумова, інтелектуальна діяльність.

Чому вони є інформаційними? Процес консультування – це послуга. Результатом її виконання є консультація, рекомендації, тобто інформаційний продукт (на паперовому, електронному та інших носіях). Будь-яке консультування є інформаційним, тому що при його здійсненні передається інформація.

**Умови ефективної
консультаційної послуги**

висока якість консультацій, обізнаність у справі

довіра клієнтської організації до консультанту

конфіденційність

економічність, або мінімізація витрат з боку клієнта

високий рівень віддачі з боку консалтингової компанії

репутація консалтингової фірми

Споживачі консалтингових послуг: державні структури, фізичні та юридичні особи, іноземні компанії (нерезиденти), домогосподарства.

Постачальники консалтингових послуг: великі міжнародні компанії, їх представництва в певній країні, рекрутингові агентства, іноземні консультаційні фірми, що працюють за програмами донорських організацій; національні консультаційні фірми, зокрема спеціалізовані на окремих напрямках бізнес-консультування;

Роль інформаційних та інтелектуальних послуг в інноваційному розвитку бізнесу та країни

- ❑ Забезпечують фізичні та юридичні особи специфічними знаннями, інформацією, навичками та компетенціями, сприяють їх накопиченню (особливо освітні послуги), що необхідно для здійснення інновацій;
- ❑ Сприяють зростанню частки кваліфікованих працівників у національній економіці та створенню нових високопродуктивних робочих місць;
- ❑ Забезпечують ефективність виробництва на мікрорівні та ефективне використання суспільних ресурсів на макрорівні. Чому?
  - ❖ економлять витрати виробництва на основний капітал;
  - ❖ оптимізують часові, фінансові та людські ресурси;
  - ❖ створюють значний позитивний мультиплікаційний ефект: стимулює розвиток інших галузей та економіки в цілому
- ❑ Забезпечують структурну перебудову експорту від сировинних до знаннємістких продуктів
- ❑ Стимулюють інноваційний розвиток не тільки багатих, але й бідних країн